

Van lijvig beleidsplan naar praktisch handvat

De Onderwijsinspectie gaf in 2024 een herstelopdracht voor het beleidsplan burgerschap van de St. – Jansschool in Casteren. De school ging aan de slag met de feedback. Directeur Chris Kraaijvanger vertelt hoe ze dat aanpakten en wat andere scholen daarvan kunnen leren.

Tekst
Klaske Delhij

Foto
Erwin Winkelman
Fotografie

“Ons beleidsplan burgerschap was een lijvig document, heel beleidsmatig, met alle wettelijke bepalingen over burgerschapsonderwijs erin uitgewerkt. Daarom stond ons team er versteld van dat het niet werd goedgekeurd”, vertelt Kraaijvanger. Volgens de Onderwijsinspectie moest het plan meer doelgericht en samenhangend worden en vooral beter aansluiten bij de leerlingpopulatie. “We kregen het advies om eerst de leerlingpopulatie goed in beeld te brengen. Dat werd ons startpunt.”

Een frisse blik van buiten

Kraaijvanger ging vervolgens met een intern ‘kennisteam burgerschap’ aan de slag. Eerst brachten ze in kaart wat ze al deden en waarom ze dat zo deden. Vervolgens legden ze het concept, het oude beleidsplan en de herstelopdracht van de inspectie voor aan het Expertisepunt Burgerschap. “We wilden hulp bij het herschrijven van ons plan, zodat het niet alleen aan de eisen van de inspectie voldeed, maar ook praktisch bruikbaar werd voor de leraren.”

Deze frisse blik van buiten bleek heel waardevol. “Daardoor kregen we meer focus: wat sluit aan bij onze leerlingen? En hoe zorg je voor samenhang tussen visie, doelen en praktijk?”, licht Kraaijvanger toe.

Het Expertisepunt Burgerschap heeft ons geholpen om deze informatie te vertalen naar een concreet leerlingprofiel

Hoe breng je je leerlingpopulatie in beeld?

Het in kaart brengen van de leerlingpopulatie riep wel wat vragen op. Kraaijvanger: “Vanuit de AVG mogen we steeds minder informatie aan ouders vragen. De vraag is dan: welke informatie is belangrijk en waar haal je die vandaan?” Ze besloten een aantal zaken uit te zoeken. “We weten dat er veel zzp’ers zijn in ons dorp, op internet achterhaalden we dat het het om beroepen ging als timmerman of metselaar. Via de stemlocatie in het dorp zagen we welke politieke voorkeuren er zijn. Daarnaast zien we aan de poort bij school vooral moeders, opa’s en oma’s. Wat zeggen al deze gegevens? Het Expertisepunt Burgerschap heeft ons geholpen om deze informatie te vertalen naar een concreet leerlingprofiel. Onze leerlingen groeien vooral op in praktisch geschoolde gezinnen, in een hechte en relatief traditionele dorpsgemeenschap met weinig culturele diversiteit en een overwegend conservatieve politieke voorkeur. Daardoor zijn thema’s als gemeenschap, verantwoordelijkheid nemen en samenwerken voor hen herkenbaar. Meer verdieping kunnen we geven op onderwerpen als culturele diversiteit, globalisering, verschillende gezinssamenstellingen en democratische besluitvorming buiten de eigen leefwereld.”

Focus

De school focust in het beleidsplan op burgerschapsdoelen over onderwerpen waar de leerlingen nog weinig bekend mee zijn. “De methodes waarmee we werken, onder meer de Vreedzame School en Blink, vinken de meeste kerndoe-

len af. Maar met alleen het afvinken kom je er niet. In een dorp als Casteren kom je bijvoorbeeld weinig verschillende culturen tegen, waardoor je meer aandacht moet geven aan culturele diversiteit, zoals met de les ‘wereldsupermarkt’. Juist die focus was belangrijk in het plan.” Om het beleidsplan te verbeteren, worden ook verschillende onderzoeksgegevens meegenomen en geëvalueerd. Jaarlijks meet de school bij groep 7 het begrip van democratische thema’s. Daarnaast worden resultaten van tevredenheidsonderzoek en vragenlijsten over sociaal-emotioneel welbevinden bij leerlingen gebruikt. “We zijn nog zoekende op dit vlak, als stichting. Belangrijk is dat we jaarlijks meten, evalueren of we nog op de goede weg zitten en bijstellen als dat nodig is.”

Doorgaande leerlijn

Een belangrijk verbeterpunt was dat de doorgaande leerlijn duidelijker moest worden. De drie hoofdthema’s van burgerschap vormen de basis: Ik, Ik en de ander en Ik en de democratie. Dit is de leidraad voor groep 1 tot en met 8. “In het plan hebben we per bouw de thema’s uitgewerkt. In de onderbouw leren kinderen over de verschillen tussen mensen en oefenen ze met eenvoudige stappen om conflicten op te lossen. In de middenbouw leren ze door de ‘wereldsupermarkt’ dat eetgewoontes en culturen wereldwijd verschillen. En in de bovenbouw krijgen ze democratische besluitvorming en leren ze een mening

vormen over maatschappelijke vraagstukken. Zo groeit het burgerschapsonderwijs per bouw mee.” Het loslaten van het oude plan voelde in eerste instantie niet goed. “Er was veel tijd en energie in gestoken”, zegt Kraaijvanger. “Maar toen we eenmaal hadden besloten om opnieuw te beginnen, hielp dat om duidelijke en praktische keuzes te maken.”

Begin bij je leerling

Welke tips heeft Kraaijvanger voor andere scholen? “Begin bij je leerlingen: wat weten zij al, wat nog niet? Wat wil je toevoegen? Ik kan het aanbevelen om expertise van buiten te zoeken. Dat helpt om los te komen van ingesleten denkpatronen. Zo word je bewust van de basis en breng je focus aan.

Begin bij je leerlingen: wat weten zij al, wat nog niet? Wat wil je toevoegen?

Hou het kort en bondig, maak het concreet.” Uiteindelijk heeft deze herstelopdracht ervoor gezorgd dat de school ook anders kijkt naar de andere vakgebieden, vertelt Kraaijvanger. “Ook bij rekenen en taal kunnen we nog meer aansluiten bij onze leerlingpopulatie. Onze leerlingen zijn heel praktisch ingesteld, op het gebied van theoretisch denken kunnen we er nog meer uithalen. Uiteindelijk leverde dit proces veel meer op dan een herschreven beleidsplan.” De inspectie heeft het beleidsplan inmiddels volledig akkoord bevonden. “Dat bevestigt dat de gekozen aanpak werkt én het motiveert ons om deze lijn door te zetten.”